

Forum for Natur og Friluftsliv - Sør-Trøndelag

Sandgata 30, 7012 Trondheim

Tlf.: 73515224 E-post: sor-trondelag@fnf-nett.no

NVE
nve@nve.no

Uttalelse om vindkraftprosjekter i Snillfjord, Hemne og på Hitra og 420 kV kraftlinje Storheia-Orkdal/Trollheimen med høringsfrist 1. september.

FNF¹ er i utgangspunktet positive til vindkraft som energikilde, men vi ønsker ikke en utbygging i urørt natur eller i områder med rikt biologisk mangfold, hvilket dessverre ofte er tilfellet når vindkraft skal plasseres i Sør-Trøndelag. Videre ser vi på den samlede virkningen som alle prosjektene vil medføre på natur og friluftsliv sammen med andre inngrep, både i de omsøkte områder, men også i forhold til de prosjekter som har fått konsesjon på Fosenhalvøya. Om de klager som har blitt fremført mot anleggene på Fosen går igjennom og utbyggingen der blir stoppet er vi mindre negative til noen av de anlegg som denne uttalelse omhandler.

Vi forventer at NVE som ansvarlig sektormyndighet foretar de nødvendige, og gjennom naturmangfoldloven lovpålagte, vurderinger som kreves.

Politiske målsettinger

Å bygge ut flere av de prosjektene som det har blitt søkt om strider mot flere politiske målsettinger, både nasjonale og regionale.

- Fylkestinget i ST har som mål om en effekt på 700-1000 MW i fylket. Fylkestinget anser at større effekt vil gi for stort tap av naturområder. Med de konsesjoner som allerede er tildelt i fylket når man taket på dette målet. Selv om man ikke teller med Sørmarkfjellet som ligger på grensen mellom NT og ST er det kun rom for ett prosjekt når prosjektene på Fosen har fått konsesjon. **Fylkestingets mål er nådd, men en stor utbygging rundt Snillfjord vil medføre at man kommer over hva som fylkestinget gikk inn for.**
- Norge har som mål om stanse tapet av inngrepsfri natur. Vindkraftanleggene som har fått konsesjon på Fosen vil med tilhørende kraftlinjer gi tap på 148 km² i de to Trøndelagsfylkene. Dette er like mye som totalt ble tapt i perioden 2003-2008 i Trøndelag. Vi ser det derfor som uakseptabelt at vindkraft skal ta enda mer INON i ST. I Stortingsmelding nr. 58 (1996-97) «Miljøpolitikk for en bærekraftig utvikling» legger myndighetene stor vekt på at den enkelte sektor og kommune må unngå ytterligere inngrep i de gjenværende, sammenhengende urørte naturområdene.

1 FNF Sør-Trøndelag består av 14 naturvern- og friluftsforslag. Følgende organisasjoner støtter denne uttalelsen: FIVH-Trondheim, Grønn Hverdag midt Norge, Naturvernforbundet i Sør-Trøndelag, Norges Jeger og Fiskerforbund i Sør-Trøndelag, Norsk Botanisk forening Trøndelagsavdelinga, Norsk Ornitologisk Forening avdeling Sør-Trøndelag, Syklistenes Landsforening, Sør-Trøndelags krets av Norges Speiderforbund, Trondhjems Turistforening, Trondheim Turmarsjforening og Trondhjems Kajakklubb.

Energisektoren har nasjonalt sett vært grunn til 40 % av tapen av inngrepsfri natur i perioden 2003-2008. Den inngrepsfrie natur som går fra kyst til fjell anses enda viktigere å bevare. Flere prosjekter, både som fått konsesjon og som er under behandling vil ødelegge INON ned till kysten. ST var et av de fylker som tapte størst andel INON under perioden 2003-2008. **Energisektoren har allerede stått for et stort tap av inngrepsfri natur og ST har tapt nok av inngrepsfri natur, både langs kysten og inn mot land.**

- Norge er forpliktet til å bevare kystlandskapet gjennom den europeiske landskapskonvensjonen. En stor utbygging i Snillfjordsområdet kan ikke ses som å bevare kystnaturen.
- Norge har skrevet under Bonn-konvensjonen som forplikter oss til å ta til vare trekkende arter. Vi ber om en utredning om hvordan en omfattende utbygging av vindkraft langs kysten er mulig å kombinere med Bonn-konvensjonen.
- Norge satte som mål å stanse tapet av biologisk mangfold før 2010. Dette målet er ikke nådd og regjeringen ser nå på nye målsettinger. Prosjektene vil gi tap av habitat og økt fragmentering som er blant de største truslene mot biologisk mangfold i Norge.
- Soria Moria erklæringen slo fast at reiseliv skal være et nasjonalt satsningsområde. Selv om det kan komme en del turister for å se på vindkraftparker så er det innen naturturisme som Norge har et fortrinn som reiselivsnasjon i et globalt sammenheng. Om det hadde blitt gjort en utredning om sumvirkningene på friluftsliv og reiseliv hadde vi hatt bedre muligheter å ta stilling til om en stor utbygging påvirker reiselivet positivt eller negativt.

På grunn av de omfattende utbygningene må man vente med å en beslutning av vindkraftverkene rundt Snillfjord. En massiv utbygging rundt Snillfjord i tillegg til det som fått konsesjon rundt Fosen vil medføre at man kommer over de målsettinger som man har om produksjon av fornybar energi, men tar ikke noen hensyn til målsettinger og internasjonale forpliktelser om biologisk mangfold og bevaring av natur.

Energieffektivisering

Etter at regjeringens målsetting om 3 TWh vindkraft produsert årlig i 2010 ikke ble nådd i tide har tre ganger mer enn dette fått konsesjon, hvorav nesten en tredel i ST. Nye målsettinger er at det i 2016 skal produsere 30 TWh mer fornybar energi eller frigjøres ved energieffektivisering i forhold til 2001. Den nye målsettingen innebærer at man setter vindkraft opp mot energieffektivisering og der blir derved relevant å drøfte disse to mot hverandre. I konsekvensutredningene burde det ikke kun være et null alternativ, men også et effektiviseringsalternativ. Dette alternativ burde gå ut på effektene av å spare samme mengde energi som kraftverkene vil produsere. Hva trenger mest subsidier, effektivisering eller vindkraft? I de fleste tilfeller har effektivisering følgende positive sider fremfor å produsere ny energi:

- Få tiltak har blitt satt igang, hvilket ennå betyr at det er rimeligere enn å bygge kraftlinjer og gi tilskudd til vindkraft.
- «Produseres» ofte når det trengs mest.
- Trenger oftest ikke arealer.
- Trenger ikke overføringslinjer.

Sprer man målsettingen til 2016 på alle fylker innebærer dette at hvert fylke skal spare eller produsere 1,7 TWh. Med de konsesjoner som har blitt gitt i ST har ST nådd målsettingen uten sparing eller å ta med noen annen produksjon enn vindkraft. Å overoppfylle målet ser vi som positivt, men vi anser ikke at det kun skal skje ved

hjelp av vindkraft. Energieffektivisering, opprusting av gamle kraftverk og biobrensel må også bidra istedenfor kun den dyreste og mest arealkrevende energiproduksjonen.

Friluftsliv som satsningsområde

Snillfjord kommune har oppgitt at de ønsker å satse på naturturisme fremover, men spørsmålet er om det blir mulig å kombinere med flere vindkraftanlegg. Det er store investeringskostnader ved å starte vindkraftanlegg i denne størrelsen, men når turbinene står der er det få arbeidsplasser for å holde dem ved like. Om utbygging gir få turister er det derfor nærliggende å anta at det blir færre arbeidsplasser i regionen. Dessuten er kort avstand til naturen er noe som kommunen lokker med når de søker nytt personell.

Påvirkning på friluftsliv

I flere av konsekvensutredningene kan man lese at jegere og fiskere kun påvirkes i lite omfang. Man henviser blant annet til at hjorter fort venner seg til turbinene og beiter som de har gjort tidligere i området. For å få en bild av hvordan jegere påvirkes kan man ikke kun se på om det finnes like mye bytte i området før og etter, men se på om det finnes like mye jegere i området og deres opplevelse. Mange jegere er ikke kun ute for å nedlegge et bytte, men er presis som vandrere ute etter naturopplevelser.

I KU er det henvist til alternative friluftsområder. Selv om et det finnes et alternativt friluftsområde så er mange opptatt av å besøke ulike områder for å ikke kun gå i samme område. Å bygge ut Svarthammaren, Remmafjellet og Geitfjellet vil gi en stor forsterking av mulighetene å utføre friluftsliv i urørt natur i Snillfjord. Dette gjelder i særlig stor grad for innbyggere i Krokstadøra hvor det tidligere var gang avstand til flere fjellområder. Bygges alt ut har de ikke noe område igjen.

Biologisk mangfold

Flere av parkene ligger i områder hvor det er hubro. Denne er på rødlista og beskyttet av Bern-konvensjonen. Norge har allerede fått skarp kritikk av Bern-konvensjonen på grunn av lite hensyn mot havørnen på Smøla. Bygger vi ut flere parker rundt Snillfjorden i tillegg til det som fått konsesjon på Fosen risikerer vi å få skarp kritikk for hubroen i tillegg. Hitra er den kommunen med nest høyest tetthet, med Snillfjord på tredje plass. Å bygge ut vindkraft med den habitatforringelse og økt risiko for kollisjoner med turbinblader i disse kommunene kan føre til en akselererende nedgang av en bestand som allerede er på vei nedover.

Blant de saker som Bern-konvensjonen tok opp om Smøla var å stenge av vindkraftverkene under de deler av året som fuglelivet er som mest ømfintlig. Mulighetene om å stenge av turbinene burde også bli utrett om disse kraftverkene. I henhold til naturmangfoldloven § 12 burde det være mulig å pålegge tiltakshaver dette. Å la turbinene stå uten å produsere strøm gir mindre gevinst, både for samfunnet og for tiltakshaver og man trenger da nye utredninger. Om dette ikke blir gjort i planleggingsfasen risikerer Norge å få enda en sak mot seg i Bern-konvensjonen. Dette kan lede til at man blir nødt til å stenge av flere anlegg under perioder i året. Det er mer samfunnsmessig lønnsomt å utrede dette før kraftverkene bygges, istedenfor å bli nødt til å gjennomføre nødløsninger når kraftverkene er på plass.

Skal man la kraftverkene stå i perioder må man se til at det skjer der det trengs mest. Man burde derfor gjennomføre studier ikke kun om hvilke deler på året man trenger å la dem stå, men også om det er værforhold innenfor disse periodene hvor kollisjonsrisikoen er mindre og turbinene derved kan være i gang. Videre kan enkelte

turbiner være en større trussel mot fuglelivet enn andre så med rett kunnskap trenger ikke alle turbinene å stenges.

I fagutredningene om biologisk mangfold vurderes vindkraftanleggenes effekt på kongeørn til å være "middels negativ, forskjøvet mot stor negativ". Det vurderes videre som "sannsynlig at kollisjoner med vindturbiner vil forekomme og at fuglen dør, men det vil antagelig skje sjelden". Grunnlaget for denne vurderingen er en oppramsing av jaktteknikker. Det sies videre at "selv om de beskrevne jaktteknikkene tyder på at fuglene ofte vil jakte under rotorhøyden er det liten tvil om at den også vil ha flyaktivitet i høydene for rotorene dersom den benytter de aktuelle fjellområdene til jakt. Det er dermed fare for kollisjon med rotorbladene i forbindelse med jakt og annen bruk av fjellområdet, men basert på erfaringer og forskjeller fra havørn på Smøla er vår vurdering at det vil skje sjeldent".

Fagutredningene nevner ikke med et ord at både kongeørn og havørn i tillegg til å jakte også bruker betydelig med tid på territoriemarkering, særlig på ettervinteren og våren. Dette foregår bl.a. ved at fuglene kretser godt synlig i middels til stor høyde.

De vil da være svært utsatt for kollisjon med vindmøller. Generell forflytning innad i territoriet vil også ofte foregå med en flygehøyde som gjør dem utsatt for kollisjon. For alle de omsøkte vindkraftanleggene er det enten dokumentert eller overveiende sannsynlig at arealet som beslaglegges, inngår i kongeørnterritorier og at arten bruker områdene aktivt. **På dette grunnlaget mener vi den negative konsekvensen inngrepene vil ha for kongeørn, er betydelig undervurdert.** Dersom alle de omsøkte anleggene realiseres, vil dessuten den totale belastningen på kongeørn i Snillfjord og Hemne bli stor, potensielt med den følge at bestanden vil bli varig redusert.

Vi ser utredningene om sumvirkninger på biologisk mangfold som mangelfulle. Et spørsmål som burde ha blitt besvart er hvor stor nedgang i bestandene av rødlistede arter som man kan forvente seg med utbyggingen. Man kan ikke kun se på prosjektene som er ute på denne høringsrunden, men også på Fosen og i Møre og Romsdal. Man kan lese i utredningene at det ikke finnes mye kunnskap om sumvirkningene på ulike arter av slike anlegg. I henhold til naturmangfoldloven § 8 skal man fremskaffe nødvendig kunnskap før en beslutning fattes om det står i rimelig forhold til skadens karakter og risiko. Med tanke på det omfang vindkraft planlegges å bygges i fylket ser vi det som rimelig å kreve utredninger om dette av tiltakshaver.

Samlet vurdering

I høringsbrevet fra NVE datert 20.05.2010 kan man lese «NVE ønsker å samordne behandlingen av disse prosjektene.» Hvis dette virkelig er målsettingen med denne høringsrunden er det underlig at ikke det er utarbeidet mer oversiktlige dokumenter hvor man setter opp prosjektene mot hverandre. I tillegg til en samlet visualiseringen av alle søkte prosjekt er det nødvendig med en utredning av sumvirkninger dersom flere prosjekter blir realisert. Her er det fremfor alt de tre områdene i Snillfjord og i stor grad Heimsfjellet som kommer få samlet påvirkning på natur og friluftsliv. Hvordan påvirkes hubro ved ulike mulige kombinasjoner av vindkraftparker? Om Svarthammeren, Geitfjellet og Remmafjellet bygges, hvordan påvirkes friluftsliv i Snillfjord, og da særlig Krokstadøra som blir omgitt av vindkraft? Ved en samordnet behandling burde ikke kun sumeffekter komme med, men også burde man sette opp prosjektene mot hverandre. Det hadde gjort det lettere når man skal si hvilket prosjekt som man ser som minst dårlig i forhold til nytteverdien. I utredningene om hvilken adkomstvei har man en rangering av hvilket alternativ som gir minst påvirkning innen ulike områder. Å rangere vindkraftprosjektene på samme måte burde være mulig, for

så å sette opp i en oversiktlig matrise hvor man ser hvilket prosjekt som har størst innvirkning på ulike områder. I en slik oversikt burde det også komme frem hvilke prosjekt som blir mindre konfliktfylte om andre gjennomføres. Sett fra friluftslivets synsvinkel blir Svarthammaren og Heimsfjellet viktigere å spare en Remmafjellet og Geitfjellet om man bygger kraftlinje gjennom de to sistnevnte områdene.

Svarthammaren

Svarthammaren vindkraftpark er planlagt i et område med INON fra fjord til fjell. Dette er et av de sørligste områdene i Norge i denne størrelsen som går fra fjord til fjell. På www.artskart.artsdatabanken.no kan man se at det ble funnet dvergspett ved Kalvvikåsen. Dvergspetten har kategori VU på rødlista. Det står ikke nevnt om denne art fortsatt finnes nær planområdet og hvordan den i så fall blir påvirket av en utbygging.

Hitra II

Eldsfjellet var en gang i tiden et urørt område, men som i dag er sterkt påvirket av eksisterende vindturbiner med tilhørende veinett. Å bygge ut 25 nye turbiner i området er derfor mindre konfliktfylt enn å bygge 25 nye i et annet område. Vi er uansett skeptiske til prosjektet, siden det kan gi presedens til at man søker om vindkraftanlegg med noen få turbiner for å deretter søke om utvidelser med noen få års mellomrom. I henhold til naturmangfoldloven § 10 skal den samlede belastningen ligge til grunn for beslutningen, ikke alene den økte belastningen en eventuell utvidelse vil medføre.

Med forbehold om at det dokumenteres at det ikke vil medføre negativ påvirkning på fuglelivet kan vi akseptere noen få turbiner. Dette gjelder fremfor alt turbin nummer 7, 18 og 20. Disse medfører ikke at planområdet øker. Vi er derfor positive til å bygge disse; man må i så fall utrede påvirkning på fuglelivet og om man skal stenge av kraftverkene de deler av året som fuglelivet er som mest ømfintlig. Vi ser turbin 10-17 som de mest konfliktfylte fordi disse er langt fra eksisterende anlegg og medfører at planområdet utvides i stort omfang.

Geitfjellet

Geitfjellet er det område vi ser som minst konfliktfylt av de foreslagne områdene. Området krysses allerede av en kraftlinje. En utbygging på Geitfjellet, men ikke av Svarthammaren og Remmafjellet, medfører ikke at mange taper sitt eneste nærturområde. For friluftslivets del hadde det vært en fordel at om det kun blir en trinn 1 utbygging og at turbinene plasseres på sydlige delen av fjellet, siden det er mer friluftsliv i den nordre delen.

Storheia-Orkdal/Trollheimen

Begrunnelsen for å bygge kraftlinjen er å legge til rette for mer vindkraft i Sør-Trøndelag og å øke muligheten å transportere strøm fra nordligere deler av Norge til de sørligere. Vi mener at det ikke er rom for mer vindkraftanlegg i ST enn de som allerede har fått konsesjon. For å transportere strømmen fra godkjente anlegg er det allerede gitt konsesjon til en 420 kV linje. For å øke mulighetene å transportere strøm fra nord til sør er vi mer positive til at eksisterende 300 kV linje mellom Klæbu-Namsos oppgraderes till 420 kV hvilket også er på høring nå.

Staffan Dovärn
Fylkeskoordinator
Forum for Natur og Friluftsliv Sør-Trøndelag